

ЗАЩО, КАКЪ?

ДЪЖДЪ

— ТАТЕНЦЕ! Ето пакъ завалѣ дъждѣ! Пакъ не ще мога да поиграя навънъ, — казваше, едва ли не съ сълзи на очи, малкиятъ Кольо. — И кому е затръбналъ тоя дъждѣ, защо вали? Погледни, татко, колко много, наль наоколо и колко е лошо времето! Друго е, когато грѣе слънце. Колко е весело и хубаво тогава! Цѣль день тичашъ, скачашъ, играешъ до насита на двора, въ градината, по полето. Търкаляшъ се по тревата на воля. . . а сега колко е кално и мокро! Ей, че умразенъ дъждѣ! Татко, кажи ми, защо вали дъждѣ и откъде иде той?

— Напраздно, Кольо, се сърдишъ на дъжда, а откъде той иде и за какво е нуженъ, азъ ей сега ще ти разкажа:

— Ти знаешъ, че има твърда земя, (която наричаме суша или материци) има и морета и океани. Сега запомни добре, че сушата, материцитѣ заематъ една четвъртъ отъ цѣлата земя поъврхность, а моретата и океанитѣ заематъ три четвърти.

Безъ вода на земята не биха могли да живѣятъ нито хората, нито животнитѣ, нито растеніята. За да се увѣришъ, че е така — недей поливай известно време една отъ нашитѣ саксии съ посадени цвѣта. Ти ще видишъ, че цвѣтето ще увѣхне и изсъхне. Пъкъ и съ тебе ще стане същото. Ако и ти не пиешъ нѣколко дни по редъ вода, ще се разболѣешъ и ще умрешъ.

— Значи, водата е много полезно нѣщо.

— Ползена и потребна е за човѣка тя, тъй както е полезенъ и потребенъ въздуха.

— Разкажи ми нѣщо за дъжда, татко!

— Добре, ще ти разкажа. Ти, навѣрно, си виждалъ, Кольо, какъ се изпарява водата.

— Виждалъ съмъ! Когато понѣкога на масата или на пода разлѣемъ вода, тя отъ слънцето почва да се обръща на пара, и водата съвсемъ изчезва. Виждалъ съмъ и пролѣтно време, когато снѣга се топи, какъ отъ силното пролѣтно слънце надъ земята се дига пара.

— Така, момчето ми. Ето, също така и отъ моретата и океанитѣ се изпарява водата, когато силно се нагрѣе отъ слънцето. Следъ това парата се дига на горе и се събира на облачета и облаци, високо надъ земята.

— Значи, облацитѣ сѣ пара?

— Да, пара. Тамъ горе въ висинитѣ вѣтрѣтъ ги гони отъ мѣсто на мѣсто. Понѣкога той ги разпилява, а понѣкога ги събира на гъсто, охлажда ги и тогава почва да вали

дъждѣ. Сгъстенитѣ пари се обръщатъ на водни капчици и падатъ като дъждѣ на земята. Часть отъ дъждовната вода се стича на порои въ рѣкитѣ, а другата часть се попива отъ пѣсѣчнитѣ пластове на дълбоко въ земята. Тамъ тя достига до глинениѣ пластове и по-надълбоко не може да иде. Ти виждалъ ли си глина?

— Виждалъ съмъ. Когато копаеха кладенеца у чичови, отначало изкопахъ черна земя, после пѣсъкъ, а следъ това глина. Отъ глината знамъ, че правятъ тухли и грънци. Пъкъ и въ училище имаме глина, отъ нея моделираме разни нѣща.

— Така, когато водата дойде до глинениѣ пластове, тя повече не отива надолу, а се просмуква по тия пластове, провира се вече, като малко поточе или ручейче, докато най-после намира нѣкоя дупка или пукнетина и отъ тамъ излиза навънъ, на земята по-върхность. Това се нарича изворче или изворъ, ако водата е повече. Водата отъ това изворче или изворъ потича надолу и образува поточе или рѣчицка. Нѣколко рѣчицки, като се влѣятъ една въ друга, образуватъ рѣка. Рѣката не спира, тя продължава да тече, докато достигне морето, кждето се влива. Ти виждашъ сега, че водата не спира — тя се движи непрежнато. Отъ океанитѣ и моретата тя се издига нагоре въ видъ на пара, а отъ тамъ, като дъждѣ се връща отново въ тѣхъ, като минава по своя пътъ по-нѣкога хиляди километри.

— А защо, татко, водата въ рѣкитѣ ту приижда, ту намалява?

— Когато вали много дъждѣ, тогава въ земята се просмуква много вода и тя въ по-голямъ количество се стича въ изворитѣ и отъ тѣхъ водата въ рѣкитѣ се увеличава. Ето защо, когато лѣтото е дъждовно, рѣкитѣ се разливатъ нашироко, а презъ сушаво лѣто рѣкитѣ намаляватъ, ставатъ по-малки, а малкиѣ ручейчета, поточета и рѣчицки съвсемъ и пресъхватъ.

Ако презъ лѣтото дълго време не вали дъждѣ, отъ силното слънце тревата изгаря, дървета, цвѣта, и овоцията, и зеленчуцитѣ, и цѣлата растителность изгаря. Тогава наставка суша и неплодородие. Хората страдатъ и гладуватъ. Нѣкои даже умиратъ.

— Виждашъ, Кольо, че дъждътъ е потребенъ и напразно се сърдишъ, че вали.

— Разбрахъ. Сега вече нѣма да се сърдя и ядосвамъ, когато вали дъждѣ. Нека си вали, щомъ е толкова полезенъ и потребенъ. . .